

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף פ"ג

לעיל מצינו מחלוקת רב יוסף ורב נחמן מה השיעור שיהיה בין האילנות כדי שהקונה ג' אילנות יקבל עמהם קרקע.

לדעת רב יוסף השיעור הוא מד' אמות ועד שמונה, אבל פחות או יותר מכאן אינם מצטרפים יחד והקונה אינו מקבל עמהם קרקע, אך לדעת רב נחמן השיעור הוא משמונה אמות ועד שש עשרה.

והביאה הגמרא שאמר אביי לרב יוסף שיש ברייתא כדברי רב נחמן ששנינו בברייתא שהיה מעשה באדם שזרע את כרמו במרחק של ט"ו אמה בין שורה שורה, והפך את הענפים לצד השני זרע ביניהם. ורואים שט"ו אמה זה שיעור שאין הגפנים מצטרפים בו להיחשב ככרם, אלא כגפן יחידית שמותר לזרוע סמוך לה, בריחוק ג' טפחים (תוס').

ושואלת הגמרא שהרי שנינו משנה אף כדברי רב יוסף כרב יוסף שהתבאר במשנה שלדעת רבי מאיר ורבי שמעון הנוטע את כרמו שמונה אמות על שמונה מותר להביא זרע לשם, כיון שאין זה נחש כרם אלא גפן יחידית, וכדברי רב יוסף שאמר שאף גפנים המרוחקים ח' אמות דינם אינם מצטרפים לכרם.

ועונה הגמרא שלמרות זאת אמר אביי שאפי' הכי מעשה שמובא שכך נפסק להלכה עדיף על דין המובא במשנה.

ואמנם את דעת רב יוסף שמד' ועד שמונה אמות ג' האילנות מצטרפים יחד, והקונה ג' אילנות במרחק זה מקבל עמהם קרקע, מצינו במשנה. שאת הדין שיותר מח' אמות לא מצטרפים מצינו במשנה שאומרת שהנוטע את כרמו ח' אמות אין הגפנים מצטרפים להיות כרם, ואת הדין שפחות מד' אמות לא מצטרפים מצינו במשנה שאומרת שכרם הנוטע על פחות מד"א אינו כרם דברי רבי שמעון, ולדעת חכמים דינו ככרם כיון שרואים את השורות האמצעיות כאילו הם אינם וממילא יש כאן ד' אמות בין שורה לשורה. ומכל מקום רואים שבפחות מד' אמות אינו מצטרף לכרם (אף לדעת חכמים אלא אם יש גפנים נוספים).

ואף את דעת רב נחמן שיותר מט"ו אמה אין האילנות מצטרפים מצינו במעשה שהובא בברייתא לעיל. אך שואלת הגמרא היכן מצינו שפחות מח' אמות אין מצטרפים.

ועונה הגמרא שבאמת לא מצינו כך אלא שזו סברא שכפי שלדעת רבי שמעון מצינו ששיעור הכרם לצרף את הגפנים יחד הוא עד ח' אמות ולא פחות מד' אמות שזה חצי משמונה, כך לדעת חכמים שהשיעור הוא ט"ו אמות צריך שהמרחק ביניהם לא יהיה פחות מח' אמות שהוא חצי מט"ו.

אמנם פסק רבא להלכה שבין ארבע אמות ועד שש עשרה האילנות מצטרפים ביניהם, והקונה ג' אילנות הרחוקים אחד מהשני כשיעור זה קנה עמהם קרקע.

ומביאה הגמרא ברייתא כדברי רבא שאומרת כמה יהיו מקורבין ארבע אמות, וכמה יהיו מרוחקין שש עשרה, הרי זה קנה קרקע ואת האילנות שביניהן, ולפיכך יבש האילן או נקצץ יש לו קרקע ויכול ליטע אילן אחר. ואם היה ביניהם פחות מכאן או יתר על כאן או שלקחן בזה אחר זה הרי זה לא קנה לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהן, ולפיכך יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע.

הסתפק רבי ירמיה האם כשהוא מודד את המרחק בין העצים מודד ממקום הצר שבגזע או מהמקום הרחב שבגזע.

ואמר רב גביה מבי כתיל לרב אשי שאפשר ללמוד מהמשנה מהיכן מודד, ששנינו במשנה שכשמודדים את המרחק בין הגפנים לדעת האם דינם ככרם, ויש שם גפן שהורכבה על גבי גפן אחרת, מודדים את המרחק מהעיקר השני דהיינו הבליטה השנייה שבגזע המכונה פקק.

עוד הסתפק רבי ירמיה אם לאותו האילן היו ג' ענפים שהוברכו בקרקע וכעת נראים כג' אילנות, והמוכר מכר את שלושתם, האם לקונה יש קרקע או לא.

ואף על שאלה זו אמר רב גביהה מבי כתיל לרב אשי שאפשר ללמוד את התשובה מהמשנה ששינו במשנה שאמר רבי אליעזר ברבי צדוק שהמברך ג' גפנים ועיקריהם נראין דהיינו שהשרישו הגפנים המורכבים וכעת יש כן ו' גפנים, שאם יש ביניהן מד' אמות ועד שמונה מצטרפין להיחשב ככרם, וממילא אף כאן דינם כאילנות ואם יש בין הענפים המוברכים שיעור של בין ג' לט"ו דינם כג' אילנות ויש עמם קרקע.

הסתפק רב פפא באדם שמכר לחבירו ג' אילנות, שמתוכם שנים בתוך שדהו ואחד על המצר דהיינו על גבול הקרקע, האם הוא מצטרף עמם לקנות עמהם גם קרקע, ואם נאמר שקנה, מסתפק רב פפא במקרה שאדם מכר שני אילנות בתוך שדה שלו ואחד הנמצא סמוך להם בתוך שדה של חבירו שיש לו עמו קרקע, האם מוכר ביניהם גם את הקרקע. ונשאר הגמרא בתיקו.

עמוד ב'

הסתפק רב אשי אם יש בין ג' האילנות בור או אמת המים או רשות הרבים האם או דקל מורכב, האם הם מפסיקים בין האילנות ולא קונה עמהם קרקע או שאינם מפסיקים.

ומביאה הגמרא ששאל הלל את רבי מה הדין האם עלה ארז ביניהן, ותמהה הגמרא שהרי אם עלה הארז לאחר שהקונה קנה את עצים וודאי שהוא קנה את הקרקע והארז שלו, ומבארת הגמרא שהספק הוא האם כבר עלה הארז ביניהם קודם שקנה את העצים. והשיב לו רבי שהקונה קנה עמהם קרקע, וכיון שקנה את הקרקע קנה גם את הארז.

ומביאה הגמרא שדעת רב שאם העצים עומדים בשורה אחד אחרי השני, קנה את הקרקע שביניהם וכל שכן אם הם עומדים כחצובה, דהיינו שהעץ האמצעי אינו בין שני העצים אלא לפנייהם או אחריהם.

אך דעת שמואל שרק אם הן עומדים כחצובה קנה קרקע, כיון שאינה ראויה לזריעה על ידי בעל הקרקע, אך אם הם עומדים בשורה לא קנה עמהם קרקע, כיון שאפשר לזרוע ביניהם לא מכר בעל הקרקע את הקרקע.

ותמה רב המנונא שאם כך אף המוכר שלושה שיחים של קוצים שימכור עמהם קרקע כיון שאי אפשר לזרוע ביניהם, והשיב לו שמואל ששיחים אלו אינם חשובים למכור עמהם קרקע, אך אילן הוא חשוב מספיק שהמוכר ימכור עמו קרקע.

משנה. המוכר ראש בהמה גסה לא מכר את הרגלים, וכן אם מכר את הרגלים לא מכר את הראש. ואם מכר את הקנה לא מכר את הכבד, וכן אם מכר את הכבד לא מכר את הקנה.

אבל המוכר בהמה דקה, אם מכר את הראש מכר עמו את הרגלים, אך אם מכר את הרגלים לא מכר את הראש, ואם מכר את הקנה מכר את הכבד, אך אם מכר את הכבד לא מכר את הקנה.

ומביאה הגמרא ארבעה חילוקי דינים במכירה. אדם שמכר חטין על דעת שהם יפות ונמצאו רעות, הלוקח יכול לחזור בו. ואם מכר את החיטים על דעת שהם רעות ונמצאו יפות, המוכר יכול לחזור בו.

ואם מכר רעות ונמצאו רעות או יפות ונמצאו יפות אין אחד מהם יכול לחזור בו.

ואם מכר את החיטים על דעת שהם אדומות, ונמצאו לבנות או להפך, וכן אם מכר עצים על דעת שהם של זית ונמצאו של שקמה או של שקמה ונמצאו של זית, וכן אם מכר יין ונמצא חומץ או חומץ ונמצא יין שניהם יכולין לחזור בהן.